

PEDAGOGIK MAHORAT

1
2021

MUNDARIJA

PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA.....	7
Шахло ДАВРОНОВА. Олий таълим сифатини таъминлашда электрон ресурслардан фойдаланишнинг методик модели	7
Гулбахар Абылова. Применение педагогического колеса каррингтона в педагогической деятельности	14
Шахло НУРУЛЛАЕВА. Педагогик маҳорат ва компетентлик: мазмуни, шакллантириш методикаси, ривожлантириш йўллари	19
Жеткербай ОТЕПБЕРГЕНОВ. Талабаларнинг мураккаб ўқув материалларини ўзлаштиришда чизматасвирий моделлардан фойдаланиш маҳорати	23
Мурод ЭГАМНАЗАРОВ. Коммуникатив қобилият-ўқитувчи педагогик маҳоратининг таркибий қисми сифатида	27
Алишер ИБРАГИМОВ. Ўқувчиларда соғлом турмуш тарзини шакллантиришнинг методик асослари	30
Мухайя ДЖУМАНИЯЗОВА. Талаба ёшларнинг диний дунёқараши ва мулоқотдаги йўналганлиги ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг психологик хусусиятлари	34
Ойбек ОРТИҚОВ. Бо‘лажак о‘қитувчиларда мафкурaviy immunitetni rivojlantirish jarayonlarini takomillashtirishda umuminsoniy tarbiyaning o‘rni	38
Shaxlo XALILOVA. Jahon pedagogikasida zamonaviy pedagogik muloqot va milliy pedagogik muloqot uslublariga transformatsiyasi	43
Dildora TOSHEVA. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini ekologik tarbiyalashda xalq og‘zaki ijodining o‘rni va pedagogik ahamiyati	49
Наргиз ДЖУМАЕВА. Шахсни миллий кадриятлар асосида тарбиялаш масалалари	54
Jahongir SHODIEV. Socio-political life and the development of science in the period of Umar Khayam	57
Muattar ABDULLAXO‘JAYEVA. Malaka oshirish tizimida maktab o‘qituvchilarining axborot kommunikatsiya texnologiyalari bo‘yicha kompetentligini rivojlantirish	61
Гулноз ТОШОВА. Баркамол шахсни тарбиялашда дидактик лойиҳанинг ўрни	64
Бахтиёр АДIZOV, Анвар НУСРАТОВ. Абдуллахон II даврида Бухоро хонлигида ижтимоий-маданий ҳаёт ва педагогик фикр ривожини	67
Madamin ASLONOV. “Vuxoro maorif uyi”ning ma’naviy-madaniyatini rivojlanishidagi o‘rni	71
Розанна АБДУЛЛАЕВА. Принципы обучения русской медицинской терминологии посредством сетевых технологий	74
Ширинбой ОЛИМОВ. Алишер Навоийнинг педагогик мероси ва уни ўрганиш йўналишлари	80
Зайниддин БОЗОРОВ. Фуқаролик маданиятини ривожлантиришда таълим интеграциясининг аҳамияти	84
Бахшулло УМАРОВ. Ижтимоий фанларни ўқитиш жараёнида талабаларда ватан тараққиёти ғоясини шакллантириш	91
Малика УМЕДЖАНОВА. Талабаларни миллий кадриятлар асосида оилавий ҳаётга тайёрлаш педагогик муаммо сифатида	95
Шокир ДОНИЁРОВ. Ўқувчилар жамоаси билан ишлашда бошқарув услубларидан фойдаланиш имкониятлари	99
Жаҳонгир РАМАЗОНОВ. Ўзини-ўзи идора қилиш ижтимоий-психологик феномен сифатида	103
МАКТАВГАЧА ВА БОШLANG‘ICH TA‘LIM.....	107
Алижон ҲАМРОЕВ. Бошланғич синф она тили таълимида ўқувчиларнинг ижодий фаолиятини лойиҳалаштириш методик муаммо сифатида	107
Maftuna NAMROYEVA, Mohinur QUVONDIQOVA. Boshlang‘ich ta‘limda innovatsion yondashuv	114
Юлдуз ПЎЛОТОВА. Компетенциявий ёндашув асосида ўқиш дарсларини ташкил этиш методикаси	117
Шахноза НИГМАТУЛЛАЕВА, Болта ХОДЖАЕВ. Воспитание навыков и привычек гражданской культуры у детей дошкольного возраста	129
О‘g‘iljon OLLOQOVA. Ona tili ta‘limida intensiv ta‘lim texnologiyalarini qo‘llashning nazariy metodologik asoslari	134
FILOLOGIYA VA TILLARNI O‘RGANISH	138
Нигина ҲОЖИЕВА. Анор лексемасига доир баъзи мулоҳазалар	138
Озода ЯДГАРОВА. Бўлажак инглиз тили ўқитувчиларини тайёрлаш жараёнида педагогик ва психологик билимлар интеграциясининг аҳамияти	141

Бахшулло УМАРОВ

Бухоро давлат университети
педагогика кафедраси доценти,
педагогика фанлари номзоди

ИЖТИМОЙ ФАНЛАРНИ ЎҚИТИШ ЖАРАЁНИДА ТАЛАБАЛАРДА ВАТАН ТАРАҚҚИЁТИ ҒОЯСИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ

Мазкур мақолада ижтимоий фанларни ўқитиш жараёнида талабаларда Ватан тараққиёти ғоясини шакллантиришнинг ўзига хос хусусиятлари кўрсатилган.

Калим сўзлар: ватан, тараққиёт, ғоя, маънавият, маърифат, таълим, тарбия, баркамоллик, натижа.

В данной статье показаны особенности формирование идеи прогресс Отечества в процессе обучения студентов гуманитарным дисциплинам.

Ключевые слова: отечества, прогресс, идея, духовность, просвещение, обучение, воспитание, совершенство, результат.

This article shows the peculiarities of the formation idea of the progress of the Motherland in the process of teaching students to the humanities.

Key words: motherland, progress, idea, spirituality, enlightenment, training, upbringing, perfection, result.

Кириш. Бугунги кунда янгиланаётган Ўзбекистон тараққиёти ва ривожланишининг пойдевори бўлган баркамол авлодни маънавий-ахлоқий жиҳатдан тарбиялаш ва вояга етказиш давлат сиёсатининг устувор йўналишларидан бири ҳисобланади.

Мухтарам Президентмиз таъбирлари билан айтганда: “Мен ҳар гал ёшларимиз билан учрашганимда сизларнинг ғайрат-шижоатингиздан куч-қувват оламан, кўнглим тоғдай кўтарилади. Ҳар бирингиз жонажон Ватанимиз ва халқимизга сидқидилдан хизмат қилиш орзуси билан ёниб яшаётганингизни яхши биламан. Сизларни Ўзбекистоннинг энг катта бойлиги, бебаҳо хазинаси сифатида қадрлайман”..., “Биз юртимизда қандай ислохотларга қўл урмайлик, аввало, сиз каби ёшларга, сизларнинг куч-ғайратингиз, азму шижоатингизга суянамыз. Барчангиз яхши биласиз, бугун ўз олдимизга улкан марралар қўйганмыз. Она Ватанимизда Учинчи Ренессанс пойдеворини яратишга киришдик. Биз оила, мактабгача таълим, мактаб ва олий таълимни ҳамда илмий-маданий даргоҳларни бўлғуси Ренессансининг энг муҳим бўғинлари деб ҳисоблаймыз. Шу сабабли айни ушбу соҳаларда туб ислохотларни амалга оширмаймиз. Ишонаманки, мамлакатимиз тараққиётининг янги пойдеворини яратишда сизлар сингари фидойи ва ватанпарвар ёшларимиз фаол иштирок этиб, муносиб ҳисса қўшадилар [1]”.

“Ренессанс” иборасига таъриф берадиган бўлсак, у француз ва итальян тилларида, хусусан лотинчада “қайта туғилиш” маъносини беради. Бу ибора Европада рўй берган уйғониш ва қайта уйғониш даври дунё тараққиётига муҳим таъсир кўрсатгани, айнан янгиланиш ва ҳаётбахш мазмунларни ўзида жо этгани учун ҳам кенг қўлланилади. Ўзбекистон худуди ҳам Шарқ Ренессансининг йирик марказларидан бири сифатида дунёга маълум ва машҳур бўлганлигини таъкидлаш бизга юксак мамнуният бағишлайди.

Асосий қисм. Дарҳақиқат, XXI аср глобаллашув даври, ахборот-коммуникация технологиялари ва интернет асри, жаҳон майдонида ва дунё бозорида тобора кучайиб бораётган рақобат асрига айланиб бораётган бир даврда интеллектуал салоҳиятли ёшларни тарбиялаш нақадар долзарб эканлигини исботлашга ҳожат йўқ, албатта. Чунки, бундай шароитда инсон капиталига йўналтирилаётган инвестиция ва қўйилмаларнинг ўсишини, ҳозирги замонда демократик тараққиёт, модернизация ва янгиланиш борасида белгиланган мақсадларга эришишда энг муҳим кадрят ва ҳал қилувчи куч бўлган билимли ва интеллектуал ривожланган авлодни тарбиялаш вазифасини доимо ўзининг асосий устувор йўналишлари қаторига қўядиган давлатгина ўзини намоён эта олиши мумкин.

Албатта, бу ишларни амалга оширишда узлуксиз таълим турлари, айниқса, олий таълим ўқув муассасаларининг аҳамияти беқиёсдир. Чунки ушбу масканда таълим олаётган ҳар бир йигит-қиз, фақатгина у ёки бу соҳа мутахассислигига эга бўлибгина қолмай, жисмоний ва маънавий жиҳатдан камол топади. Жамиятимиз ҳаётида фаол иштирок этади. Ўзининг маънавияти, маданияти билан Ўзбекистон тараққиётининг бош йўли бўлган озод ва обод Ватан учун меҳнат қилади. Албатта, бу улкан вазифаларни амалга оширишда олий таълим тизимида ўқитиладиган ижтимоий фанларнинг

аҳамияти каттадир. Чунки, ижтимоий фанлар талаба шахсида тараққиёт ғоясини шакллантиришда, Ватанга садоқат руҳида тарбиялашда, маънавиятини ривожлантиришда муҳим ўрин тутди. Шу жиҳатдан олий таълим ўқув муассасаларида ижтимоий фанларни ўқитиш жараёнида талабаларда Ватан тараққиёти ғоясини шакллантириш долзарб муаммолардан ҳисобланади.

Чунки, талабаларда Ватан тараққиёти ғоясини шакллантириш ижтимоий буюртма сифатида давлат сиёсатининг устувор йўналишларидан биридир. Шунинг учун ҳам жамиятнинг турли-туман эҳтиёжлари ичида Ватан тараққиёти ғоясини шакллантиришга бўлган эҳтиёж кундан-кунга ортиб бормоқда.

Дарҳақиқат, биринчи навбатда соғлом инсоннинг билим олиши, иккинчидан, инсоннинг руҳий камолоти, учинчидан, иймон, эътиқоди таълим жараёнида эгаллаган билимига, тафаккурига боғлиқ. Чунки, ижтимоий фанларни ўқитиш жараёнида талабаларда тафаккур хусусиятлари ривожланади. Шундай экан, ижтимоий фанларни ўқитишда Ватан тараққиёти ғоясини шакллантириш ўқитувчиларнинг педагогик маҳоратига боғлиқ. Бунда ўқитувчи мустақиллик тушунчасининг моҳияти ва унинг давлат ҳамда жамиятдаги ўрни, айниқса, ҳар бир ёшнинг фуқаролик ва психологик етукликка эриша боришига ҳам боғлиқ.

Талабалик даврида ҳар бир ёшнинг ижтимоий ва руҳий етуклиги ривожлана бориши асосида унинг ўз-ўзини англаши шаклланади. Шунга кўра бу даврда ёшларга ижтимоий психологик таъсир, қонун ва бурчларини билиши муҳим аҳамият касб этади. Чунки, ижтимоий ва психологик етуклик ёшларда масъулият ва бурч ҳиссини англаб олишда, эътиқодининг мустақамлигида ўзига хос хусусиятга эга. Қатор тадқиқотчилар ва олимларнинг фикрича талабаларда тафаккур қилиш қобилияти, ҳис-туйғулари, ахлоқий ҳислатлари аста-секин ривожланиб, ўз-ўзини баҳолаши асосида эътиқоди ҳам мустақамлана боради. Булар эса пировард натижада Ватан тараққиёти ғоясининг шаклланишига олиб келади.

Олий таълим ўқув муассасаларида ижтимоий фанларни ўқитиш технологиясини назарий ва амалий жиҳатдан ишлаб чиқиш, талабалар билимини кредит-модул тизими асосида баҳолаш, янги билим олиш жараёнини интенсивлаштириш, модулли ўқитиш технологиясининг ўзаро бир-бири билан узвийлиги асосида “Педагогика”, “Маънавиятшунослик” ва “Тарбия” фани машғулотларининг самарадорлигини ошириш ва бунинг натижасида талабаларнинг билим, кўникма ва малакаларини шакллантириш кабилар самарали натижалар беради.

Бунинг учун:

- ўқув-тарбия жараёнини талабаларда Ватан тараққиёти ғоясини шакллантиришга йўллаш;
- ҳар бир дарс жараёнида ўтиладиган мавзуларда мустақиллик, истиклол, Ватан равнақи, тараққиёт, ренессанс каби тушунчаларни англаб етишга эътибор бериш ва улардан тарбия жараёнида фойдаланиш;
- таълим жараёнида умуминсоний кадриятларга садоқатлилик, маънавий меросимизни ўрганиш ва ривожлантириш масалаларига аҳамият бериш;
- ўтиладиган мавзулар асосида талабаларнинг Ватанга муҳаббат ва садоқат ҳақидаги билимини текшириш ва баҳолаш методикасини ишлаб чиқиш;
- дарс жараёнида талабаларнинг мустақил ишларини ташкил қилиш;
- талабаларда Ватан тараққиёти ғоясини шакллантиришда халқ оғзаки ижоди, Марказий Осиё мутафаккирлари асарларидан фойдаланиш, фанлараро алоқани амалга ошириш;
- тараққиёт тушунчаси, моҳияти, тузилиши, функциялари ҳақида маълумотга эга бўлиш ва талабаларнинг тафаккур фаолияти, онгли интизомини ташкил қилиш методикасини ишлаб чиқиш;
- ватан тараққиёти ғоясини шакллантириш муаммоларига доир вазиятларни ҳал этиш;
- талабаларнинг тафаккурини шакллантиришда гуруҳ раҳбарининг тарбиявий ишлар режасига эга бўлиш;
- талабалардаги салбий хатти-ҳаракатларнинг олдини олиш йўллари аниқлаш ва тарбияси қийин талабалар билан ишлаш;
- ўқитувчи ва талабалар ўртасидаги мулоқот маданиятини яхши йўлга қўйиш, ёшлар билан ишлаш кабиларни амалга ошириш лозим. Шунингдек, дарсдан ташқари ишларда мустақил Ўзбекистон фуқароларини тарбиялашда халқ педагогикасининг асосий йўналишлари бўлган ўзбек халқ ўйинлари, диний таълимотлар (ҳадис ва тасаввуф), халқ амалий санъати ва хунармандчилиги, миллий мусиқа ва қўшиқчилик санъати, тасвирий санъат, тарихий ёдгорликлар ва миллий меъморчилик, халқ рақс санъати, Марказий Осиё мутафаккирлари асарларини ўрганиш;
- ўқув-тарбия жараёнини такомиллаштириш, профессор-ўқитувчилар жамоасини мустақамлаш, унда соғлом маънавий руҳий муҳит, ҳақиқий ижодий вазият ва жавобгарлик шароитини яратиш, талабалар кенгаши ишига жиддий ёндашиш асосида раҳбарлик қилиш;

- талабаларда билим эгаллаш маданиятига ва онгли интизомга риоя қилиш маъсулиятни кучайтириш, уларда халқимизнинг адолат, тенглик, аҳиллик ва инсонпарварликнинг нозик куртакларини ўстириш, ўқитувчилар ва талабалар жамоаларининг биргаликдаги фаолиятини ривожлантириш ва ижтимоий фаоллигини ошириш, ўз-ўзини бошқариш;

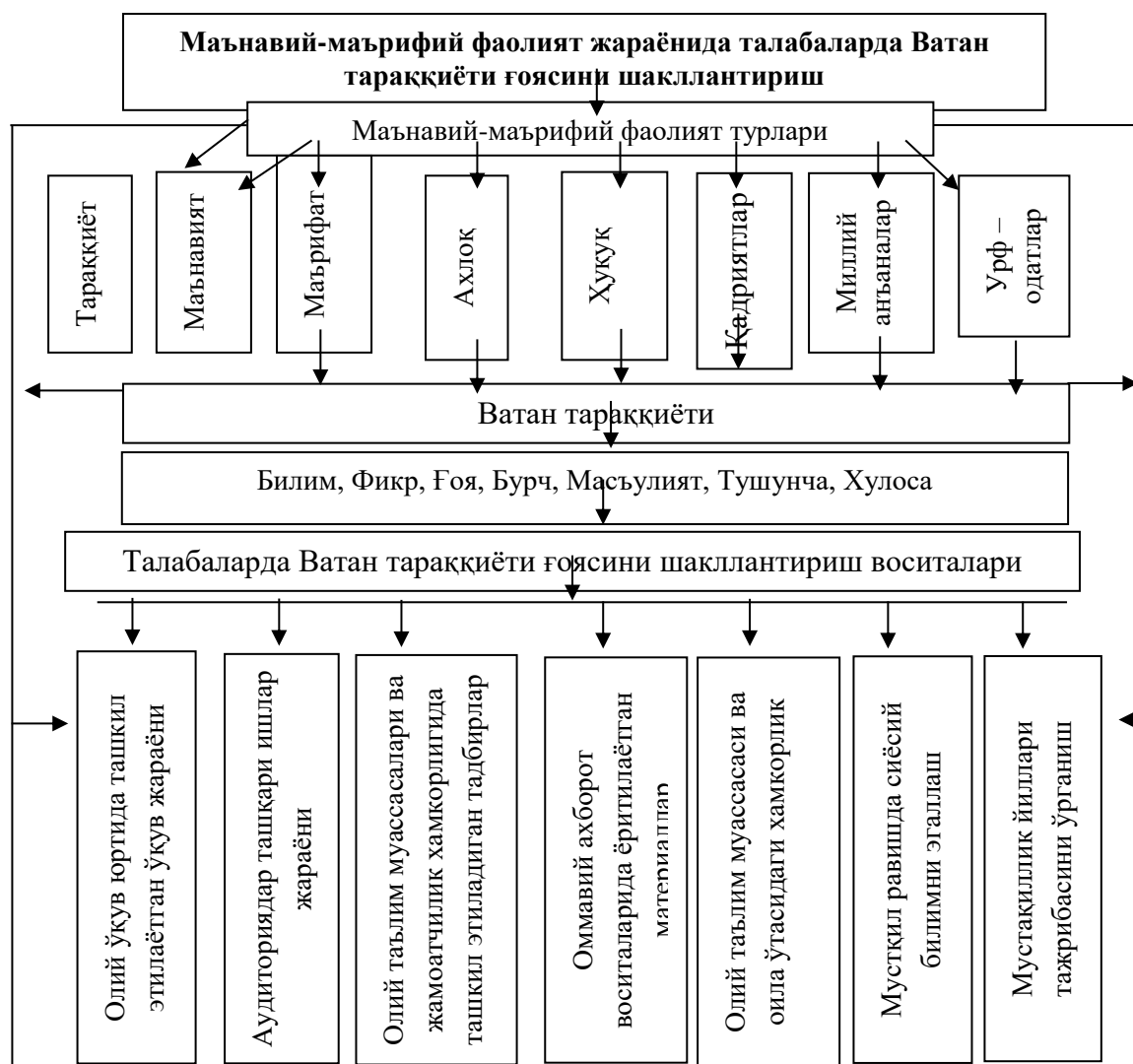
- ўз-ўзини англаш, миллий урф одатлар, анъаналарни ҳурмат қилиш ва Ўзбекистон байроғи, герби, мадҳияси, ўзбек халқининг миллий ғурури, маънавий меросини талабалар онгида мужассамлаштириш;

- ўқитувчиларнинг тараққиёт ва унга олиб борадиган йўллар ҳақидаги билимларини ошириш ва бу ҳақда кўргазмалар куруллар тайёрлаш, энг яхши тажрибаларни ўрганиш, умумлаштириш, тарғиб қилиш, авлоддан-авлодга ўтиб келаётган “устоз ва шогирд” анъаналарини давом эттириш ва методик тавсиялар ишлаб чиқиш;

- тарбия жараёнида талабаларнинг Ватан тараққиёти ғоясини шакллантиришни такомиллаштириш, уларда онглилик, иймон, эътиқодни ривожлантириш. Бу ишга Ўзбекистон истиқлоли учун курашганлар, иккинчи жаҳон уруши қатнашчилари, ишлаб чиқариш илғорлари, ёзувчи ва шоирлар, олимлар, санъаткорлар, тadbиркорлар ва фермер хўжалиги раҳбарларини жалб этиш;

- миллий байрамлар ва анъанавий тadbирлар тайёрлаш ишларига раҳбарлик қилиш, миллий меъморчилик ва хунармандчилик, тарихий ёдгорлик жойлари бўйлаб саёҳатларни ташкил қилиш.

1 - жадвал

Муҳокама ва натижалар. Шунингдек қайд этиш керакки, олий ўқув юрти талабаларида Ватан тараққиёти ғоясини шакллантириш халқчиллик, ошкоралик асосида олиб борилади. Маънавий-маърифий ишлар жараёнида олий ўқув юрти талабаларида Ватан тараққиёти ғоясини шакллантириш режа асосида амалга оширилиши мақсадга мувофиқдир.

Ватан тараққиёти ғоясини шакллантириш вазифаларидан бири илм-маърифатли, маданиятли, ҳар томонлама камол топган, юксак даражадаги пок ва ахлоқли кадрларни тайёрлашдан иборат. Албатта, бунда уларнинг ижтимоий-сиёсий, маънавий-маърифий соҳалардаги билимларини инобатга олиш зарур. Чунки улар жамият ҳаёти ва тараққиётининг асосини ташкил этади.

Бугун юртимиз ҳақида фикр юритилганда “Янги Ўзбекистон”, ”Тараққиётнинг янги босқичига кириб бораётган мамлакат” каби иборалар ишлатилаяпти. Бу қўлга киритилаётган улкан муваффақиятларнинг амалий самараси десак муболаға бўлмайди. Демак, тикланишларимиз юксалишларга йўл очмоқда. Мамлакатимизда янги даврнинг пойдевори бўлмиш жуда кенг миқёсдаги янгича сифат ва кудратга эга замонавий инновацион тизимларни яратиш жараёнлари давом этмоқда. Давлат раҳбари назарда тутган Учинчи Ренессанс - мамлакатимизда илм-фан тараққиётининг, иқтисодиёт ва жамиятнинг, халққа хизмат қилиш ва кишиларни рози қилишдай эзгу ният билан амалга оширилаётган барча ютуқлар – кишиларимиз ва ёшларимиз ақлу заковатининг, иқтидор ва истеъдод қувватининг ёрқин тантанаси бўлади.

Хулоса қилиб айтганда Мустақиллик нафақат улғу неъмат, балки улкан масъулият эканлигини унутмасликни, “Мустақиллик менга нима берди?” деб эмас, балки “Мустақилликни мустаҳкамлаш, Юрт тараққиёти, Халқ фаровонлиги йўлида мен нима қилдим?”, деган саволни ҳар биримиз ўзимизга бериб, виждонимиз олдида ушбу саволга жавоб топишимиз лозим.

Адабиётлар

1. Мирзиёевнинг Ш.М. “Ўзбекистон ёшлар форуми”да сўзлаган нутқи.
<https://www.gazeta.uz/uz/2020/12/25/forum/>
2. Ортиқов Н. Маънавият: миллий ва умуминсоний қадриятлар. -Т.: “Ўзбекистон”, 1997. –127 б
3. Иброҳимов А, Султонов Х, Жўраев Н. Ватан туйғуси -Т.: “Ўзбекистон”, 1996.-396 б.
4. Комилов Н. Тафаккур қарвонлари.-Т.: “Маънавия”, 1999.-279 б.